

ju.remissvar@regeringskansliet.se. kopia till clara.cederberg@regeringskansliet.se

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråds yttrande avseende:
Betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4)

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) välkomnar översynen av upphovsrätten och utredningens förslag om ett regelverk mer anpassat till dagens samhälle.

Det är av stor betydelse att internetanvändare, kulturarvsinstitutioner och forskare har goda möjligheter att använda, återanvända och dela kunskap fritt, även vad gäller skyddade verk i särskilda fall.

5. Reglerna om namn- och källangivelse

ArbetSam anser att man inte bör ändra på namnkraven i ideella rätten

Den ideella rätten är inte harmoniserad inom EU, och för anpassningsskäl finns ingen anledning att ändra i den ideella rätten. ArbetSam förordar att den ideella rätten kvarstår oförändrad.

7. Panorama

ArbetSam avstyrker förslaget att panoramafriheten begränsas i förvärvssyfte.

Det är angeläget med en panoramafrihet som ger möjligheter för medborgare, forskare och kulturarvsinstitutioner att skildra och dokumentera det offentliga rummet.

Begränsningen kan hindra kulturarvsorganisationer att ta fram publikationer över offentlig konst och fotografier på offentlig konst. Författningskommentaren anger att det kan vara tillåtet att använda bilder på offentlig konst i folkbildnings syfte. Begreppet kan, öppnar för otydlighet.

ArbetSam tillstyrker och ser positivt på förslag som förtydligar att verk som inte får framställas i fysiska kopior, får återges i 3D-form digitalt.

10.7 Kulturarvsinstitutioners användning

ArbetSam tillstyrker och ser positivt på förslag att utvidga de aktörer som omfattas i §16 till att även omfatta museer. Det är av vikt att museer omfattas. Arbetslivsmuseer förvaltar och tillgängliggör stora samlingar av vårt gemensamma kulturarv. Att skapa goda förutsättningar för arbetslivsmuseerna att bearbeta sitt material är en förutsättning för att kulturarvet ska kunna digitaliseras vilket i sin tur är grundläggande ur både ett beredskaps- och tillgänglighetsperspektiv, för oss idag och för kommande generationer.

Arkiv är en viktig del på ett arbetslivsmuseum. Av vikt att både arkivbestånd och arkivbevarare omfattas av inskränkningen under § 16 andra stycket.

Civilsamhällets och näringslivets arkivbestånd delas i dagsläget ofta mellan offentliga arkivinstitutioner, enskilda arkivinstitutioner, museer och bibliotek. En ordning där bara statliga och kommunala arkiv, samt museer och bibliotek som huserar arkiv, får goda möjligheter att arbeta med sina samlingar, enligt de listade förfogandena i 16 § 2 stycket, kan leda till att deponenter, givare och forskare systematiskt prioriterar bort enskilda arkivinstitutioner, vilket också riskerar att utarma den svenska arkivsektorn. Det finns också en risk att arkivbestånd som bevaras hos olika arkivinstitutioner splittras.

10.14 Återgivning av konstverk

ArbetSam avstyrker förslag att begränsa tillgängliggörande av kulturarvssamlingar i forskningssyfte till det fysiska rummet.

11. En ny inskränkning för forskning

ArbetSam tillstyrker förslaget om en inskränkning gällande användningen av verk i vetenskaplig forskning.

Om Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd

Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) är Sveriges största museiförening med drygt 600 medlemsmuseer, 30 organisationer samt enskilda medlemmar. Driftsformerna för dessa museer är mycket varierade: enskilda föreningar, stiftelser, privatpersoner och företag som sköter den vardagliga driften. Ägandeförhållandena är minst lika mångfacetterade med föreningar, stiftelser, kommuner, företag och privatpersoner som ägare. Huvudparten av arbetslivsmuseerna drivs av ideella krafter.

Bakgrund

Bevarandet av industrisamhällets kulturarv vilar idag i stor utsträckning på ideella krafter. I Sverige finns 2 000* museer varav drygt 1 500 är arbetslivsmuseer. När Sverige industrialiserades fanns inte alltid kapital att investera i ångmaskiner. I stället använde man sig av den billigare vattenkraften för att driva maskiner och produktionsutrustning. Sverige har därför, i motsats till exempelvis England, ett stort antal industriella anläggningar utanför städerna där vattenkraften varit en av lokaliseringfaktorerna. Utanför storstadsområdena har exploateringstrycket inte alltid varit lika stort och många värdefulla industrianläggningar har därför bevarats åt eftervärlden. På dessa platser finns idag arbetslivsmuseer som på ett resurssnålt och hållbart sätt bevarar och befolkar dessa platser. Där berättar man historien om hur Sverige utvecklades från att vara ett jordbruksland till att bli en framgångsrik industrination.

Industrisamhällets kulturarv berättar om hur industrialismen och de stora folkrörelserna i form av liberalism, frikyrklighet, nykterhet, kvinnorörelse och arbetarrörelse formade det moderna demokratiska Sverige.

Arbetslivsmuseerna berättar och levandegör historien genom arbete och vardag, ofta med maskiner och tekniska system i drift, men även om livet vid sidan av arbetet. Museernas huvudsakliga inriktning är att ur sina olika perspektiv bevara, bruka, och berätta om industrisamhällets kulturarv. Arbetslivsmuseernas samlingar är idag mycket omfattande.

*Ur rapport Civilt försvar mot 2030 ett totalförsvar i balans av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Ju2022/01209/SSK).

Mikael Parr
Ordförande

Lovisa Almborg
Verksamhetsledare